

15. 5. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Specifika postoupení pohledávky dle NOZ

Postoupení pohledávky lze označit za jeden z právních institutů závazkového práva, který se vstupem zákona č. [89/2012](#) Sb., občanského zákoníku (dále jako „NOZ“) v účinnost zaznamenal poměrně výrazné změny. Řada otázek týkajících se právní úpravy postoupení pohledávky v NOZ zůstává po 15 měsících od vstupu NOZ v účinnost stále poměrně nejasná. Tento článek si klade za cíl připomenout hlavní změny v právní úpravě postoupení pohledávek účinné ode dne 1. 1. 2014 a upozornit na hlavní aplikační problémy.

Hlavní změny právní úpravy cesse

NOZ obsahuje právní úpravu postoupení pohledávek (cesse) v ust. § 1879 až § 1887. Na rozdíl od předchozí právní úpravy obsažené v zákoně č. [40/1964](#) Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jako „OZ“) nevyžaduje NOZ písemnou formu smlouvy o postoupení pohledávek. S účinností NOZ došlo ke změně vymezení okruhu pohledávek, které je možné postoupit třetí osobě. Zatímco dle OZ bylo možné postoupit výhradně pohledávky, které podléhaly výkonu rozhodnutí[1], dle NOZ lze postoupit každou pohledávku, kterou lze zcizit. Nově je dokonce dle NOZ možné postoupit pohledávku i v případě, že v důsledku změny věřitele dojde ke změně jejího obsahu, pokud však nebude tato změna v neprospěch dlužníka.[2] Pravděpodobně budou i po vstupu NOZ v účinnost aplikovatelné závěry dosavadní judikatury[3], která konstatuje, že změna v neprospěch dlužníka musí být podstatná. V případech pouze bagatelních změn se omezení neaplikuje.

Se vstupem NOZ v účinnost došlo k výrazné změně v právní úpravě postoupení zajištěné pohledávky. OZ stanovil postupiteli zajištěné pohledávky povinnost podat zprávu o postoupení pohledávky osobě, která zajištění závazku poskytla. Případný nesouhlas osoby poskytující zajištění neměl vliv na platnost postoupení pohledávky[4] a úplná absence oznámení postoupení osobě poskytující zajištění neměla vliv na jeho trvání. NOZ nově stanoví sankci za neoznámení postoupení pohledávky osobě poskytující zajištění, když takové postoupení pohledávky nemá vůči osobě poskytující zajištění právní účinky.[5]

Významnou změnou prošel také rozsah ručení postupitele za dobytost postoupené pohledávky. Dle OZ ručil postupitel za dobytost postoupené pohledávky do výše přijaté úplaty spolu s úroky, jen když se k tomu postupníkovi písemně zavázal. Ručení postupitele tedy nevyplývalo ze zákona, ale pouze z výslovné dohody stran.[6] Dle NOZ nově ručí postupitel za dobytost pohledávky postoupené za úplatu přímo ze zákona, postupitel a postupník však mohou toto ručení smluvně vyloučit. NOZ dále obsahuje výjimku, stanovící, že postupitel neodpovídá za dobytost postoupené pohledávky v případě, když postupník věděl, že pohledávka je budoucí, nejistá nebo nedobytná.[7] Je otázkou, jaký

výklad uvedených pojmů přijme v budoucnu soudní praxe. NOZ dále doplňuje, že postupitel neručí za dobytost postoupené pohledávky ani v případě, kdy se pohledávka stane nedobytnou až po jejím postoupení, a to v důsledku náhody nebo nedopatření postupníka.[8]

Další změnou, kterou přinesla právní úprava NOZ v oblasti postoupení pohledávek, je výslovné stanovení odpovědnosti postupitele za vady postupované pohledávky, odpovědnost (včetně možnosti postupníka nárokovat odstoupení od smlouvy nebo přiměřenou slevu z úplaty za postoupení) tak nebude třeba sjednávat výslovně ve smlouvě.[9]

NOZ zcela nově upravuje možnost postoupení celého souboru současných nebo i budoucích pohledávek (tzv. možnost globální cesse). Podmínkou je, aby se jednalo o takový soubor pohledávek, který je dostatečně určen (např. pohledávky určitého druhu vznikající věřiteli v určité době nebo různé pohledávky z téhož právního důvodu).[10] Za předcházející právní úpravy bylo postoupení souboru pohledávek možné, ale pouze při individuálním určení každé postupované pohledávky již v době uzavření smlouvy o postoupení souboru pohledávek. OZ navíc postoupení souboru pohledávek vůbec neupravoval a tato možnost byla dovozována pouze z judikatury. Úprava v NOZ je tak výrazně volnější, když postačuje pouze specifikovat vlastnosti souboru postupovaných pohledávek jako celku.

Zákaz postoupení pohledávky a důsledky jeho porušení

Jednou z aktuálně nejdiskutovanějších otázek týkajících se postoupení pohledávky je možnost věřitele a dlužníka sjednat zákaz postoupení pohledávky třetí osobě a důsledky porušení tohoto zákazu. NOZ umožňuje postoupit každou pohledávku, kterou lze zcizit, pokud to ujednání dlužníka a věřitele nevyklučuje.[11] Dle OZ nebylo možné postoupit pohledávku, jestliže by postoupení odporovalo dohodě s dlužníkem.[12] Na první pohled tedy k žádné výrazné změně týkající se právní úpravy zákazu postoupení pohledávky nedošlo. Je však nutné se zamyslet, jaké jsou důsledky porušení zákazu sjednaného mezi věřitelem a dlužníkem. OZ v ust. § 525 odst. 2 zakazoval postoupit pohledávku v případě, pokud by to odporovalo dohodě věřitele a dlužníka. **V případě, že věřitel i přes dohodu s dlužníkem pohledávku postoupil, byla dle konstantní judikatury[13] taková smlouva o postoupení pohledávky absolutně neplatná ve smyslu ust. § 39 OZ.** Při posouzení se vycházelo z toho, že postoupení pohledávky v takovém případě zakazuje nejen dohoda stran, ale prostřednictvím ní také přímo OZ v ust. § 525 odst. 2, přičemž nerespektování takového zákazu je porušením zákona. Vzhledem k absolutní neplatnosti smlouvy o postoupení pohledávky byl dlužník povinen i nadále plnit původnímu věřiteli, plněním postupníkovi závazek dlužníka nezanikal. Odborná literatura se přitom shodovala na tom, že postupník, kterému věřitel i přes smluvní zákaz postoupil svou pohledávku, není chráněn, ani když jednal v dobré víře a o tomto smluvním zákazu nevěděl.[14]

Lze shodný závěr učinit také pro právní stav po vstupu NOZ v účinnost? NOZ v ust. § 1881 odst. 1 stanoví, že postoupit lze pohledávku, pokud to ujednání dlužníka a věřitele nevyklučuje. Následky porušení zákazu věřitelem však nejsou zcela jasné.

První část odborné veřejnosti se přiklání k názoru, že závěry výše citovaných rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 7882/2005 a sp. zn. 23 Cdo 1888/2007 již nejsou po vstupu NOZ v účinnost aplikovatelné, když porušení smluvního zákazu postoupení není sankcionováno absolutní neplatností postoupení. Vychází přitom ze skutečnosti, že dle ust. § 580 NOZ je neplatné pouze to jednání, které odporuje zákonu, pokud to smysl a účel zákona vyžaduje, což je právní úprava výrazně odlišná od ust. § 39 OZ. Zastánci tohoto přístupu argumentují, že smluvní zákaz postoupení nespadá pod rozsah ust. § 580 NOZ, když prohlášení neplatnosti postoupení pohledávky učiněného přes sjednaný zákaz smysl ani účel zákona nevyžaduje. Současně argumentují, že zákaz postoupení sjednaný věřitelem a dlužníkem nemá účinky vůči třetím osobám, nemůže tedy dopadat ani na postupníka. **Věřitel, který zákaz postoupení pohledávky poruší, odpovídá dlužníkovi pouze za**

způsobenou škodu, samotné postoupení pohledávky je však platné. Dlužník je dle zastánců tohoto přístupu dostatečně chráněn již samotným nárokem na náhradu škody vůči postupiteli. Postupník je naopak v důsledku platnosti postoupení v lepším postavení než v případě, kdyby bylo postoupení absolutně či relativně neplatné.[15]

Druhá část odborné veřejnosti se kloní k zachování závěrů přijatých za účinnost OZ včetně závěrů výše citované judikatury Nejvyššího soudu o **absolutní neplatnosti** postoupení pohledávky. Dle zastánců tohoto přístupu **není důvod pro změnu přístupu oproti stavu před účinností NOZ.**[16] Zastánci přitom dovozují, že je-li provedeno právní jednání v rozporu se zákazem, který je přímo určen k omezení autonomní vůle jednajícího, je třeba dospět k závěru, že absolutní neplatnost takového právního jednání vyplývá vždy ze smyslu a účelu porušeného zákona.[17]

Třetí část odborné veřejnosti přichází s názorem, že důsledkem porušení zákazu postoupení pohledávky postupitelem by měla být **relativní neplatnost** takového postoupení, které by se mohl dovolat dlužník. Vychází přitom z myšlenky, že porušení smluvního zákazu postoupení pohledávky musí mít za následek neplatnost takového postoupení v souladu s výše citovanou judikaturou Nejvyššího soudu[18]. Opačný přístup by přitom vedl ke zkrácení práv dlužníka, který je v důsledku sjednání dohody v legitimním očekávání, že pohledávka nebude platně postoupena. Současně však zastánci upozorňují na skutečnost, že se vstupem NOZ[19] v účinnost došlo k výraznému omezení počtu případů porušení zákona nebo smluvní povinnosti, které je možné sankcionovat absolutní neplatností. **Porušení smluvního zákazu postoupit pohledávku mezi ně nepatří a nezbude tak než dovodit, že rozpor s ujednaným zákazem postoupení založí nanejvýš relativní neplatnost smlouvy o postoupení pohledávek.**[20] Prof. Eliáš jako vedoucí autorského kolektivu NOZ konstatuje, že z ust. § 580, § 586 a § 588 vyplývá, že pravidelným následkem porušení zákazu postupitelnosti pohledávky bude relativní neplatnost, které se může dovolat postoupený dlužník, pokud se ovšem této námitky předem nevzdal. Prof. Eliáš výslovně odmítá aplikaci závěrů dosavadní judikatury a odborné literatury o absolutní neplatnosti postoupení učiněného v rozporu s dohodou věřitele a dlužníka po vstupu NOZ v účinnost. Absolutní neplatnost spojuje pouze s extrémními případy zjevného rozporu postoupení s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem.[21] Jako podpůrný argument lze zmínit názor, že se jeví jako logické ponechat na dlužníkovi, aby se rozhodl, zda se bude dovolávat neplatnosti postoupení.

V současné chvíli není možné říci, který z výše uvedených přístupů přijmou v rámci rozhodovací praxe v budoucnu české soudy, zejména Nejvyšší soud. I když se platnost postoupení učiněného přes zákaz sjednaný věřitelem a dlužníkem jeví v současné chvíli jako převažující tendence ve státech kontinentální právní kultury[22], je vhodné zachování jisté omezitelnosti. Nelze totiž vyloučit, že takové postoupení pohledávky bude za několik let shledáno českými soudy jako neplatné.

JUDr. Jakub Jeřábek,
advokátní koncipient

JUDr. Petr Novotný, LL.M.,
Partner

[MT Legal s.r.o., advokátní kancelář](#)

Karoliny Světlé 25
110 00 Praha 1

Tel.: +420 222 866 555
Fax: +420 222 866 546
e-mail: info@mt-legal.com

Jakubská 121/1
602 00 Brno 2

Tel.: +420 542 210 351
e-mail: info@mt-legal.com

Bukovanského 1345/30
710 00 Ostrava - Slezská Ostrava

Tel.: +420 596 629 503
e-mail: info@mt-legal.com

[1] Viz § 525 OZ

[2] Viz § 1881 NOZ

[3] Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 525/2004 ze dne 19. 5. 2005

[4] Fiala, J. Kindl, M. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2009. komentář k § 528.

[5] Viz § 1883 NOZ

[6] Viz § 527 odst. 2 OZ

[7] Viz § 1885 odst. 1 NOZ

[8] Viz § 1885 odst. 2 NOZ

[9] Viz § 1885 odst. 3 NOZ

[10] Viz § 1887 NOZ

- [11] Viz § 1881 odst. 1 NOZ
- [12] Viz § 525 odst. 2 OZ
- [13] Např. rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 7882/2005 ze dne 27. 2. 2006 a rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 1888/2007 ze dne 22. 9. 2009
- [14] Švestka, J., Spáčil, J., Škárová M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I, II, 2. vydání, Praha 2009, 1575 s.
- [15] Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 739.
- [16] Dvořák, J. Fiala, J. Švestka, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentář k § 1881
- [17] Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, str. 2082.
- [18] Např. Rozsudek sp. zn. 29 Odo 7882/2005 ze dne 27. 2. 2006.
- [19] Konkrétně ust. § 588 NOZ.
- [20] Čech, P. Změny závazku v novém občanském zákoníku. Metodické aktuality Svazu účetních č. 5/2014.
- [21] Eliáš, K. Některé otázky související s postoupením pohledávky. Obczan.cz – komunitní portál o rektifikaci. Červen 2014. Dostupné na [www](http://www.obczan.cz), k dispozici >>> [zde](#).
- [22] Např. francouzský Code Civil v čl. 1165, italský Codice Civil v čl. 1260.

© EPRAVO.CZ – Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Konec „severních ateliérů“? Nový stavební zákon otevírá dveře k rekolaudaci ubytovacích jednotek na plnohodnotné byty](#)
- [Oceňování nemovitosti a přiměřená náhrada při zrušení spoluvlastnictví](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 33.: Prevence střetu zájmů \(jednatel × společnost\)](#)
- [Úročení jistoty \(kauce\), kterou skládá podnájemce nájemci - II. díl](#)
- [Když obecní pozemky již nemusí být obecní – institut mimořádného vydržení v obecním právu](#)
- [Střet zájmů členů volených orgánů obchodních korporací: pravidla, proces a následky](#)
- [Dvě kiwi denně: EU schválila první zdravotní tvrzení pro čerstvé ovoce](#)
- [Nová „tlačítková“ povinnost pro e-shopy](#)
- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Darování pro případ smrti nemovité věci zapsané v katastru nemovitostí a určení výše odměny soudního komisaře](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)